

Nya strömningar – vig en dag för vatten

– Klimatförändringarna är redan här. Årsmedeltemperaturen har ökat med två grader sedan mätningarnas början och årsmedelnederbörden med 100 mm per år, konstaterade Bodil Ståhl och Anna Eklund, SMHI, vid detta hybridseminarium, arrangerat av KSLA:s kommitté för mark- och vattenanvändning.

Och det kommer att bli både blötare och torrare med ökade variationer i både vattenhalten i marken och vattennivåer i yt- och grundvatten, fortsatte de.

Vidga vyerna

– Vi måste våga vidga vyerna om vi ska kunna upprätthålla livsmedelsproduktionen, sade Jennie Barron, professor i jordbrukets vattenhushållning och vattenkvalitet vid SLU. Svenskt jordbruk är till 95 procent beroende av naturlig nederbörd, något som gör det extra känsligt för förändrade nederbördsmönster. Det finns ett stort kunskapsgap och vi måste lära oss mer om vattenbalanser på landskapsnivå.

Cassandra Telldahl Bjelkelöv arbetar som vattensamordnare i Enköpings kommun, där man tagit fram en vattenstrategi och en plan för balanserad vattenhantering.

– Bland annat har vi kartlagt riskområden när det gäller växtnäringsläckage, biologisk mångfald och buffring. Gemensam förvaltning är en förutsättning, sade Cassandra.

Spara i landskapet

På Storsudret på Gotland, har Stockholms universitet tillsammans med lokala myndigheter och aktörer skapat en testbädd för att öka biodiversitet, minska näringsförluster och förbättra produktivitet genom förbättrad vattenhushållning.

– Den största utmaningen är att magasinera vattnet i landskapet, berättade Staffan Filipsson, Svenskt Vatten. Där ingår också återföring av avloppsvatten, något som möjliggör både ökad vattentillgång, återvinning av näringsämnen och utvinning av energi.

100-årsflöde

I januari i år drabbades Kävlingeån i Skåne efter en mycket regnig höst av ett hundraårsflöde med stora översvämningar och skador på mark och fastigheter som följd. Vattenfrågorna hanteras av de åtta berörda kommunerna i ett av landets äldsta vattenråd.

– Samverkansformen gör det möjligt att kunna följa vattnets väg utan att vara begränsad till en enskild kommuns yta, berättade Therese Parodi, vattensamordnare i Lunds kommun. Extremhändelserna 2023–2024 gjorde oss drastiskt medvetna om riskerna för bebyggelse och infrastruktur. Nu arbetar vi med en ny vattenvårdsplan som tar bättre hänsyn till detta.

Investera i dränering

– Klimatanpassning innebär ett investeringsbehov på 55 miljarder för jordbruket, främst i ny- och återinvestering i dränering, sade Markus Hoffmann, hållbarhetsexpert på LRF. Bevattningsdammar är och förblir en exklusiv produkt, vi måste tänka på annat sätt och få ta vatten ur våra sjöar – och ges möjlighet att teckna försäkringar.

Behovet av insatser tillsammans med ett stort kunskapsbehov ställer också krav på ökad samverkan. Kenneth M Persson, professor i teknisk vattenresurslära på Lunds tekniska högskola och forskningschef på VA Syd, listade en rad områden där vi behöver mer kunskap.

– Vi behöver veta vad som är rätt mängd vatten till rätt användning på rätt plats och över tid, det gäller även grundvatten och för alla avrinningsområden, sammanfattade Kenneth.

I januari i år drabbades Kävlingeån av ett 100-årsflöde (denna bild är dock av äldre datum). Foto: Richard Johansson, CC BY-SA 3.0.

Möjlighet till samverkan

Johan Strandberg, IVL Svenska miljöinstitutet, berättade om Water Wise Systems eller 2WS, som är Sveriges största innovationsprogram med inriktning mot vatten finansierat av Vinnova, Formas och Energimyndigheten.

– Programmet är en utmärkt plattform för aktörer att komma i kontakt med varandra. I dagsläget är det en överrepresentation av VA-verk och det behöver stärkas upp med andra aktörer i nätverket, sade Johan.

– Hållbar hushållning med vatten är en nödvändighet men också en möjlighet för samverkan kring näringsämnen, vattentillgång och åtgärder för klimatanpassning. Ett problem är att de som kan ha nytta av systemet inte sitter på den plats där åtgärderna gör mest nytta. Därför behöver vi också en lagstiftning som sträcker sig från källa till hav och som beaktar finansiering, ansvar, risknivå och åtgärder, summerade Erik Karlsson, Svenskt Vatten.

Lennart Wikström

En inspelning från hybridseminariet finns här: <https://www.ksla.se/aktiviteter/save-the-date-nya-stromningar-vig-en-dag-for-vatten/>